

p^2 -prvky **Kremík**

Mgr. Lucia Brezňaková

GVPT Martin

Postavenie v PSP

- p^2 – prvok (**Triely**)
- neprechodný prvok
- 3. perióda
- 14. skupina
- IV. A skupina

I.A														VIII.A	
	II.A									III.A	IV.A	V.A	VI.A	VII.A	
		III.B	IV.B	V.B	VI.B	VII.B	VIII.B	I.B	II.B						

Výskyt

Kremík

elementárny

Iba synteticky,
prirodzene nie

viazaný

minerály a horniny

kremeň,
hlinitokremičitany,
kremičitany

Rastlinné a
živočíšne
organizmy

rozsievky, trávy,
prasličky

Minerály a horniny křemíka

křemeň

turmalín

mesačný
kameň

granát

polodrahokam

živec

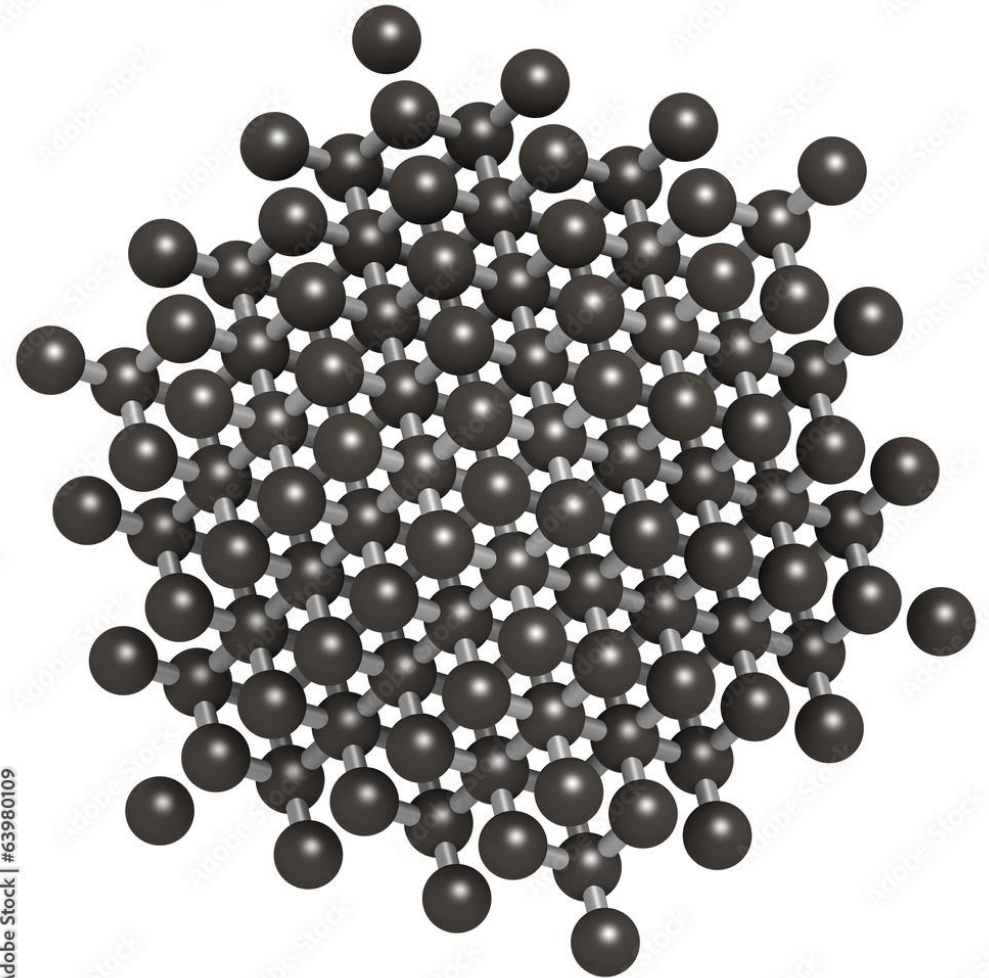
sľuda

Vlastnosti Si

A. fyzikálne

- štruktúra podobná diamantu
(*väzby menej pevné, preto krehkejší*)
- tmavosivý s kovovým leskom
- tvrdý, no krehký
- kryštalická tuhá látka
- vysoká TT, polokov, polovodič

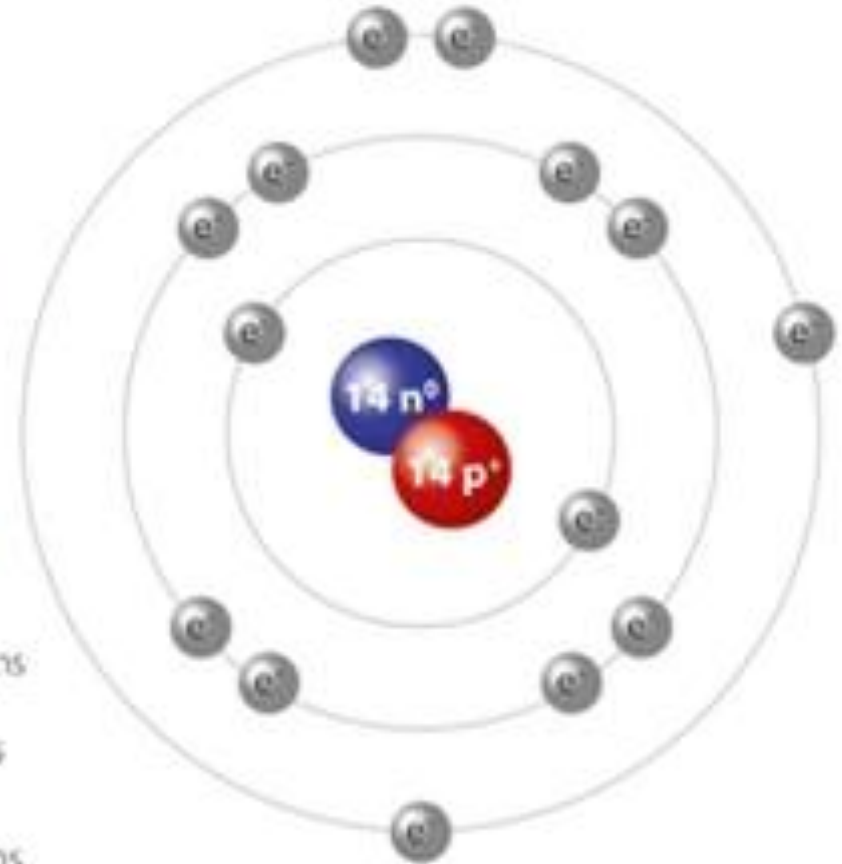
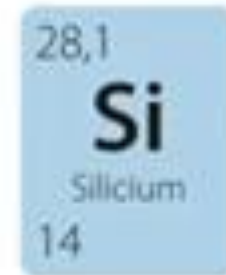
Adobe Stock | #63980109

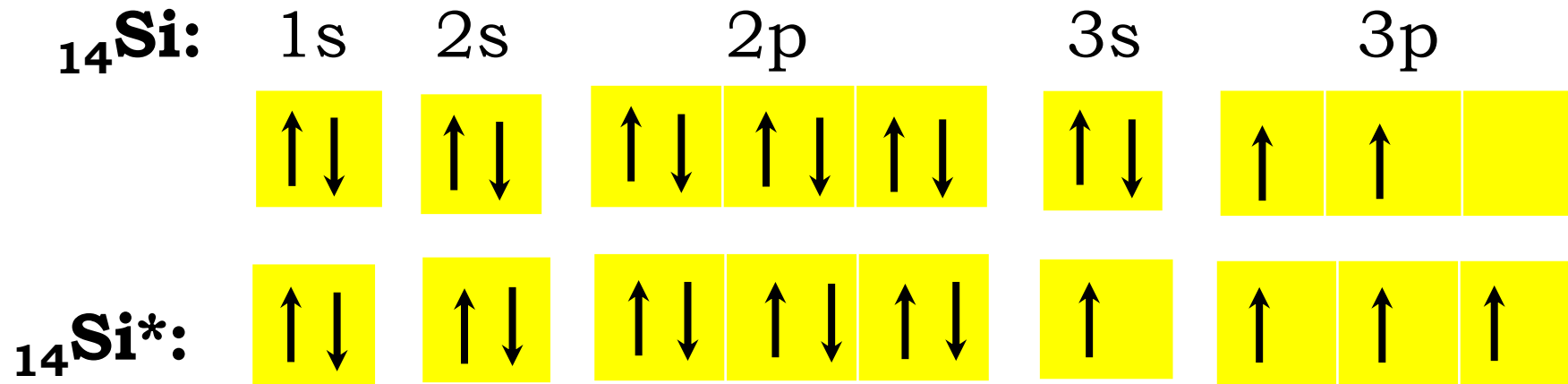
Vlastnosti Si

B. chemické

- **rozpustnosť:**
nerozpustný vo vode
- **reaktivita-** na vzduchu
stály, málo reaktívny
- **štruktúra:**

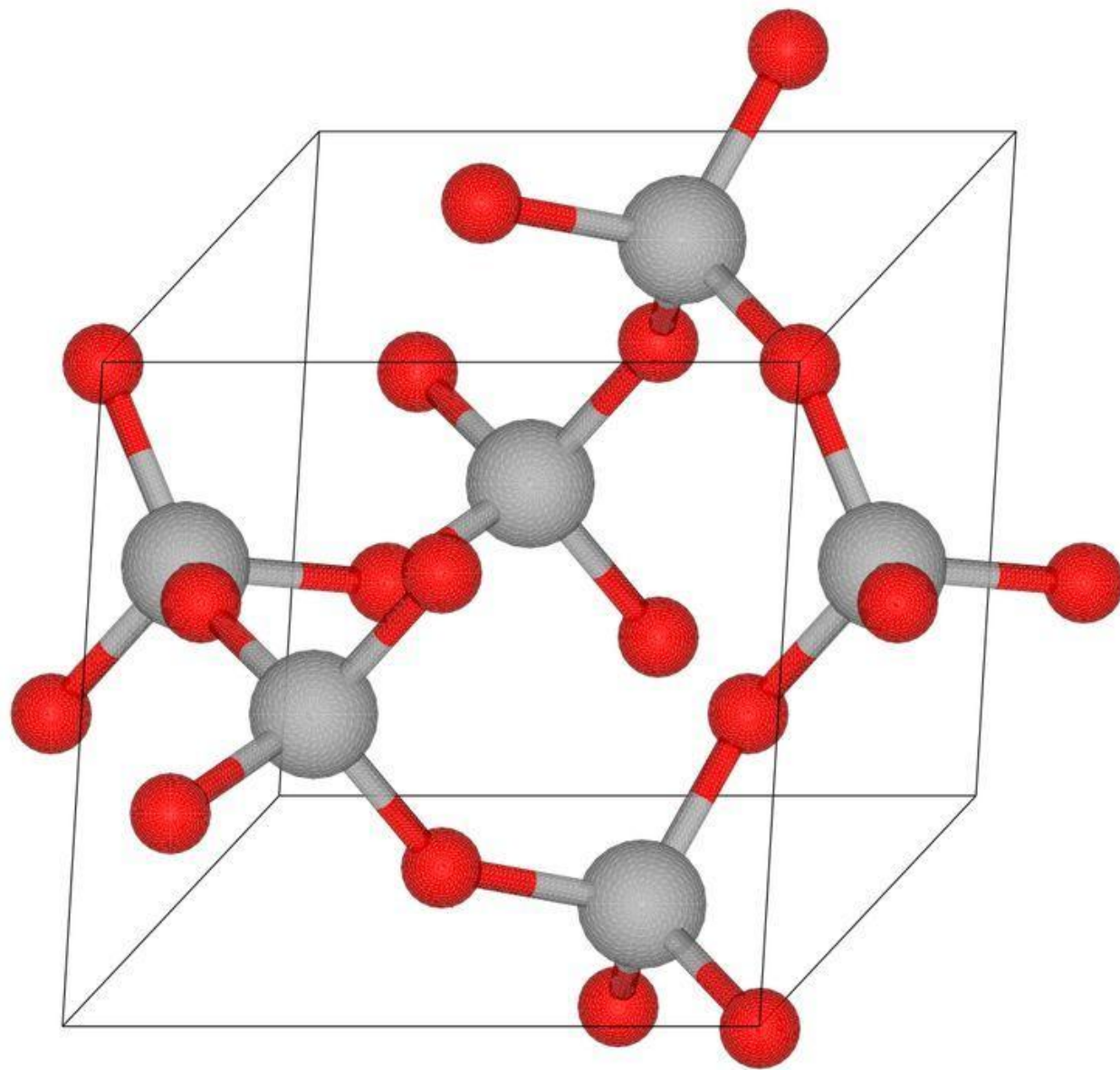
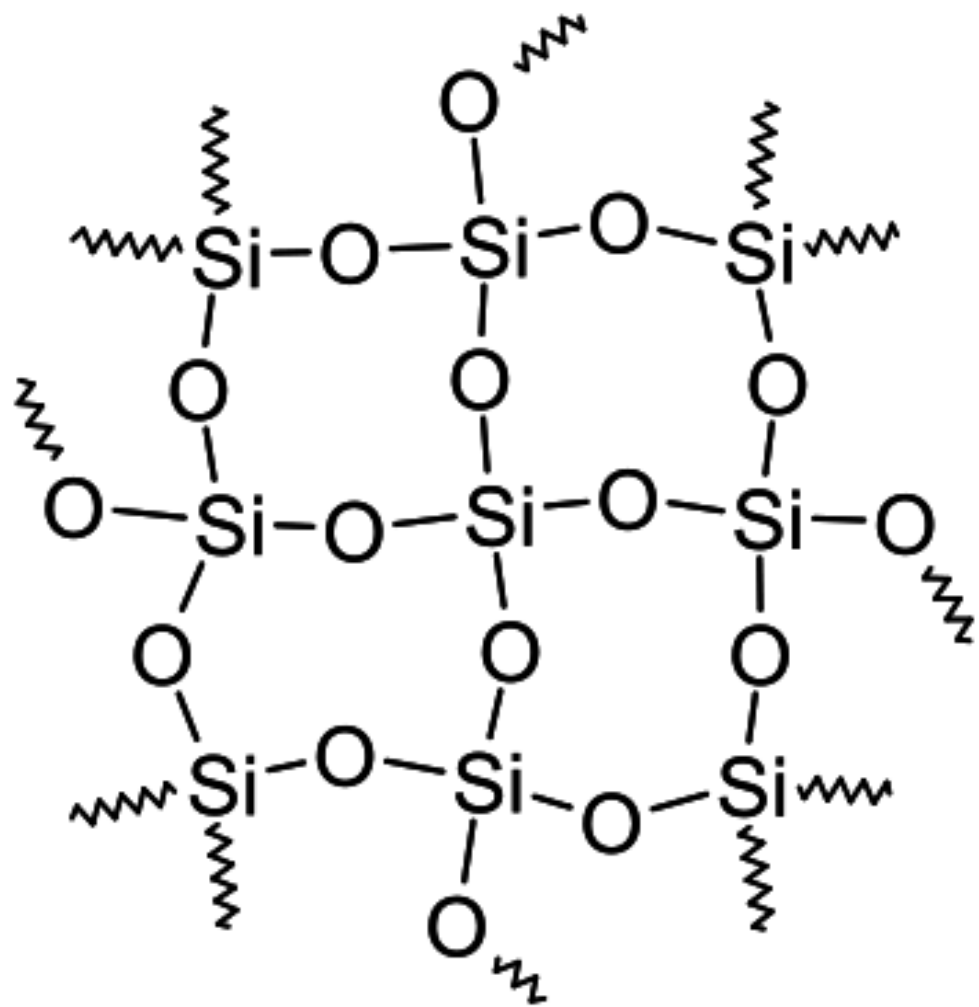

- **väzbovosť:** dvojitväzbový, maximálne štvorväzbový

- **oxidačné čísla:** -IV....IV
- **väzby-** schopnosť sa reťaziť (*no väzba Si- Si, Si-H slabšie, väzby Si-O silnejšie*), netvorí násobné väzby, kovalentné väzby

Vlastnosti Si

C. biogénne

Mikrobiogénny prvok

- kalcifikácia kostí, zrenie kolagénu
- *správny rast a vývoj kostí, zubov, chrupaviek*
- *elastickosť tkanív (cievy, koža, vlasy a nechty)*

Výroba Si

Redukcia kremeňa koksom / karbidom vápnika
v elektrickej peci pri vysokej teplote

Využitie Si

- elektrotechnika
- sklárstvo
- stavebníctvo
- klenotníctvo

Využitie Si

- polovodiče
- výroba solárnych panelov
- do ocele na zvýšenie pružnosti
- **silikagél**- sušiaci látka

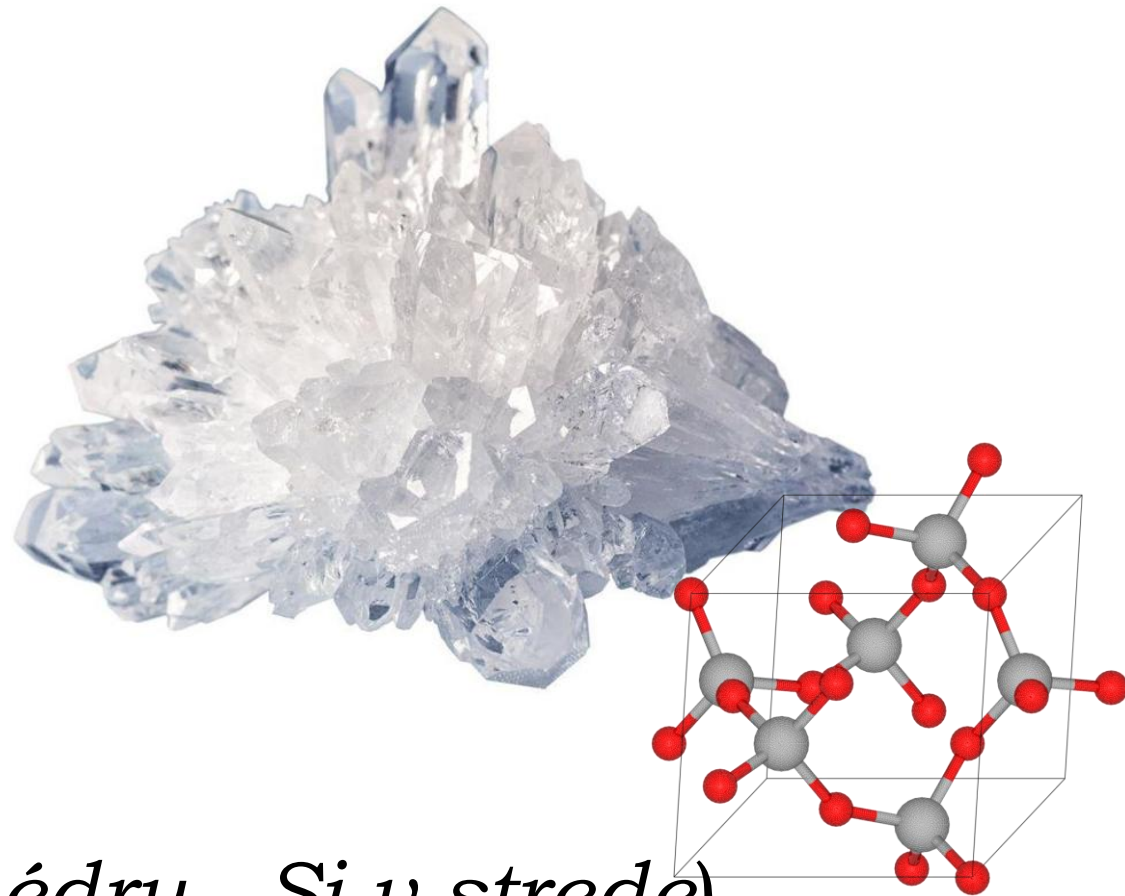

Zlúčeniny kremíka

Oxid křemičitý

- pevný
- vysoká TV a TT
- nerozpustný vo vode
- tvorí polyméry (SiO_4 – *tetraédry*, *Si v strede*)

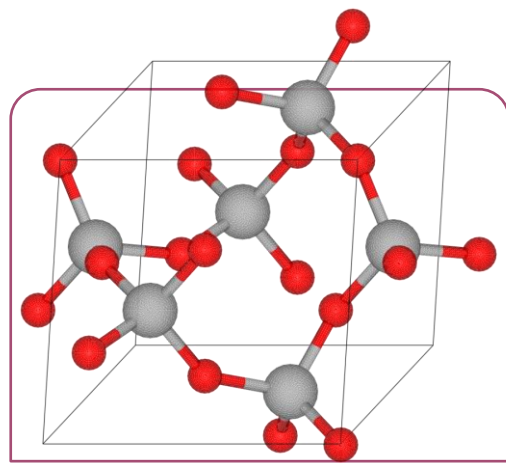
- **reaktivita**

odolný voči kyselinám(*okrem HF, nemožno ju uskladňovať v sklenenej fľaši, leptá sklo*)

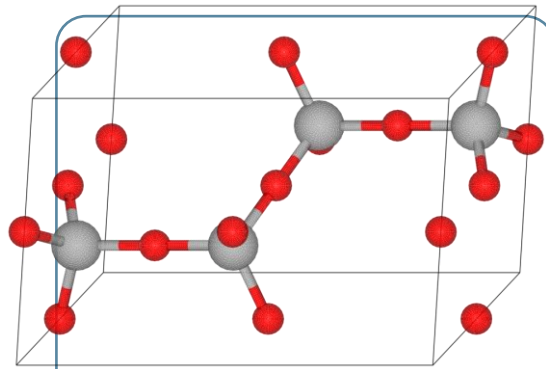

Alotropické modifikácie SiO₂

- podľa vzájomného usporiadania tetraédrov v priestore

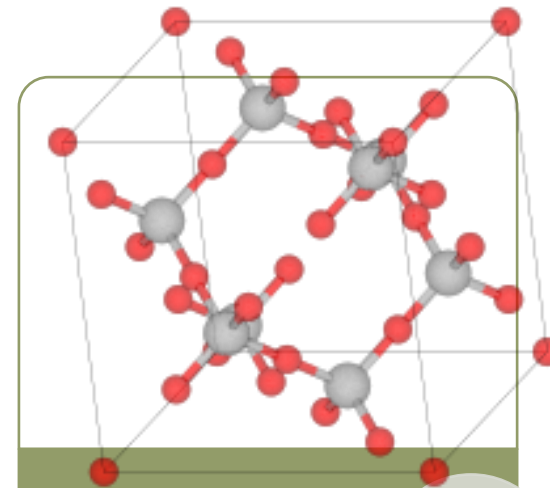

kremeň

tridymit

870°C

kristobalit

1470°C

Odrody kremeňa

ametyst

ruženín

krištál

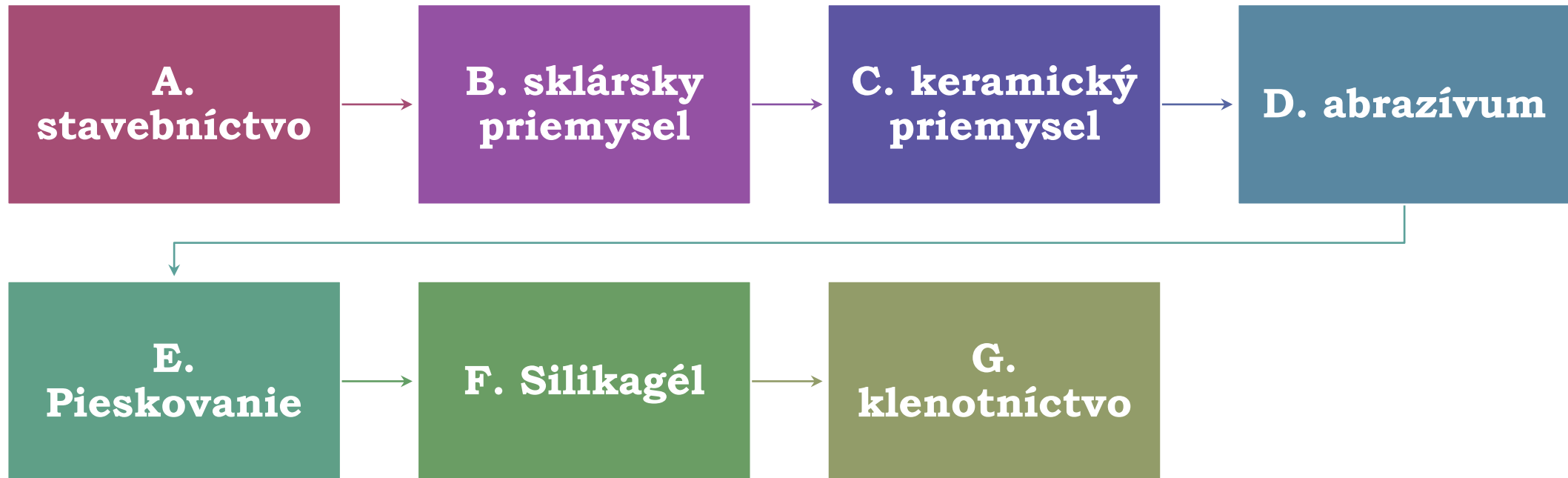
záhneda

citrín

Využitie SiO₂

Využitie SiO_2

A. Sklársky priemysel

Sklo- pravý tuhý roztok, ktorý vzniká ochladením taveniny (zo sklárskych surovín)

Suroviny

1. **kremenný piesok SiO_2**
2. **sóda**
3. **vápenec**
4. **uhličitany alkalických kovov** (na znižovanie teploty tavenia, nákladov na výrobu)

Typy skla

obyčajné
(tabuľové)

- $\text{Na}_2\text{O} \cdot \text{CaO} \cdot 6\text{SiO}_2$

draselné

- $\text{K}_2\text{O} \cdot \text{CaO} \cdot 6\text{SiO}_2$
- tvrdé tepelne odolné sklo

mliečne

- Ca_3PO_4 alebo CaF_2

kremenné

- z čistého SiO_2
- prepúšťa UV, vysoká teplota tavenia, odolný voči veľkým zmenám teploty
- výroba šošoviek a zrkadiel, tégliky a misky v labáku

vodné

- zmes Na_2SiO_3 a K_2SiO_3
- impregnácia, konzervácia a tmelenie materiálov, ohňovzdorný náter

Úprava skla

- přidáváním oxidů zlepšení vlastností

MgO, BaO- vyšší index lomu

PbO, ZnO- lesk

B₂O₃- odolnost vůči teplotě, chemické sklo

MnO₂- fialová, **Co**- modrá, **Fe**- zeleně....

Využitie SiO_2

B. Abrazívum

- v zubnej paste na odstránenie povlaku

Využitie SiO₂

C. Pieskovanie

- príprava predmetu pred náterom alebo odstránenie náteru starého
- napr. autá, múry, schodiská

Využitie SiO_2

D. Silikagél

pohlcovanie vlhkosti a plynov

Využitie SiO_2

E. Stavebníctvo

- Piesok
- Výroba cementu

Využitie SiO_2 F. Klenotníctvo

Kremičitany

vodné sklo

-vodný roztok kremičitanu sodného

Využitie

- ohňovzdorný náter
- tmelenie
- lepidlo
- konzervácia (vajec)

Hlinitokremičitany

A. Stavebníctvo

Cement

- zmes **hliny** (hlinitokremičitan vápenatý), **vápna a sádry**
- spojivo na prípravu betónu a malty

Piesok

Sklo

Hlinitokremičitany

B. Keramický priemysel

Suroviny:

1. hlinitokremičitany

- **kaolín** (*vzniká zvetrávaním žilcov, obsahuje minerál kaolinit*
 $Al_2(OH)_4Si_2O_5$)
- **živec**
- **zeolit**

2. kremenný piesok

Keramický priemysel

- hrnčiarske výrobky, tehly, strešné krytiny, sanita, porcelán

Tajomstvo skla

Tajemství skla

13 667 zhlídnutí • 14. 9. 2014

61 10 ZDIELANIE ULOŽIŤ ...

The image shows a YouTube video player interface. The video content is a close-up shot of a glass-making process. In the foreground, two circular metal components, likely part of a glass blowing machine, are visible. Behind them, a bright, intense flame or molten glass is being processed, creating a glowing orange and yellow light. The background is dark and out of focus. The video player controls at the bottom include a play button, a progress bar showing 0:12 / 5:27, and icons for volume, settings, and full screen. Below the video, the title 'Tajemství skla' is displayed, followed by the view count '13 667 zhlídnutí' and the upload date '14. 9. 2014'. At the bottom right, there are icons for likes (61), comments (10), share (ZDIELANIE), save (ULOŽIŤ), and a more options menu (...).

Zdroje obrázkov

- <https://vedanadosah.cvtisr.sk/priroda/chemia/science-slam-nastane-koniec-doby-kremikovej/>
- <https://sk.wikipedia.org/wiki/Kreme%C5%88>
- <https://www.drogeria-vm.d.sk/granat-mineral/>
- <https://www.krystalia.sk/kamen/turmalin-cierny-brazilia/>
- <https://www.mineralpatriot.cz/zivec-a149/>
- https://sk.swewe.net/word_show.htm/?35657_1&S%C4%BEuda
- <https://stock.adobe.com/cz/images/pure-silicon-si-silicium-crystal-structure/63980109>
- <http://z-moravec.net/chemie/periodicka-soustava-prvku/kremik/>
- <https://eluc.ikap.cz/verejne/lekce/2340>
- <https://www.bodieko.si/naj-zivila-za-vase-kosti>
- <https://www.alove.sk/prstene/prsten-s-ametystom-brazil-bonbon-225003002b-amb-m60-118952/>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Cristobalite>
- https://www.researchgate.net/figure/Crystal-structure-of-a-SiO2-a-and-silicon-diamond-b_fig1_328303507
- <https://www.mojadielna.sk/blog/metoda-pieskovania-co-by-sme-o-nej-mali-vediet>
- <https://www.porcelanovysvet.cz/blog/jedinecny-cesky-porcelan/>
- <https://www.sperky-a-diamanty.sk/sperk/romanticky-strieborny-prsten-s-ametystom-clarke/40630>
- <https://www.anion.sk/3udx4z63/HELENA-damsky-nahrdelnik-osadeny-purpurovym-kristalom-d97.htm>

Zdroj videa

- [Tajemství skla – YouTube](#)

